

Ewa MUSIAŁ
Uniwersytet Wrocławski
Wrocław

Autoewaluacja jako czynnik profesjonalizacji pracy nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Abstract: Self-evaluation as a Condition of the Professionalization of Teacher Work of Primary Education

Self-evaluation is a reflective approach to their work, watching the various professional of the activity in which every day becomes an essential component of a teacher of primary education. It activates and maintains a reflection on him and the work performed. It enables the person concerned, self-contained design of the key planes in the area of professional development, etc. The formulation of objectives, expectations, strategies and results, success criteria and evaluation to determine the sources and types of information, the choice of methods and techniques of data collection and the development of appropriate tools diagnosis, etc. The feature that distinguishes self-evaluation of evaluation is the fact that in the course of the first is undertaken the effort to determine the value of their own actions. This raises the possibility of a teacher in two roles: the evaluator and the decision maker.

Key words: evaluation, self-evaluation, teacher, primary education

Słowa kluczowe: ewaluacja, autoewaluacja, nauczyciel, edukacja wczesnoszkolna

Wprowadzenie

Tylko ci, którzy znają swoją wartość, są w stanie podjąć autentyczną ocenę własnej pracy. Odsłaniając słabości, definiując kierunki rozwoju i stawiając problemy do rozwiązania, pokazują, że chcą i potrafią kształtować rzeczywistość, że rozumieją, na czym polega zasada ciągłego doskonalenia (Mazurkiewicz, 2005, s. 20).

W świetle art. 6 ustawy Karta Nauczyciela¹ do podstawowych zadań nauczyciela należy m.in.: „rzetelna realizacja zadań związanych z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły (dydaktyczną, wychowawczą

¹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, DzU, 1982, nr 3, poz. 19, z późn. zm.

i opiekuńczą), [...] dążenie do pełni własnego rozwoju osobowego [...]”, czego naturalnym następstwem ma być, co oczywiste, ciągłe podnoszenie jakości podejmowanych działań oraz zwiększanie ich profesjonalizmu. Filarem progresywnych zmian w omawianym zakresie jest z pewnością autoewaluacja, która, odpowiednio przeprowadzona, daje nauczycielowi odpowiedź na dwa zasadnicze pytania: gdzie jest i w jakim kierunku ma iść, aby się dalej rozwijać. On sam, występując w roli badacza własnej praktyki, zdolnego do krytycznej refleksji nad swoim działaniem oraz podejmowania decyzji na podstawie zebranych danych (Fedoryniec, 2014), ma pozostawioną pełną autonomię. Decyduje bowiem o tym, kiedy i w jakim zakresie przeprowadzać będzie autoewaluację, a także jaka będzie jej metodologia. Oczywiście analizując swoją pracę, nauczyciel może również (a nawet powinien) inspirować się wymaganiami wynikającymi z podstawy programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej, zdefiniowanymi przez ministerstwo, a jednocześnie zastanawiać się, w jakim stopniu to, co się robi w szkole, wpisuje się w te wymagania. W rozporządzeniu znajduje się dokładny opis procesu wspomagania rozwoju i edukacji dzieci oraz uczniów w klasach I–III. Planując proces nauczania, nauczyciel, biorąc pod uwagę zróżnicowane możliwości uczniów, decyduje o doborze metod nauczania i środków dydaktycznych oraz tempie realizacji treści nauczania. Powinien pamiętać, że każde dziecko jest uzdolnione, a on ma odkryć te uzdolnienia i je rozwijać (por. *Planowanie, realizacja i ewaluacja...*, 2015).

Teoretyczne podstawy ewaluacji w szkole

Ewaluacja od 2009 r. jest jedną z form nadzoru pedagogicznego. Może mieć charakter zewnętrzny lub wewnętrzny². W literaturze fachowej funkcjonują różne jej definicje. Według H. Komorowskiej „ewaluacja to proces zbierania danych i ich interpretacja w celu podejmowania decyzji” (1995, s. 78). J.-J. Guilbert pisze: „[...] ewaluacja w edukacji to zaplanowane i systematyczne działanie, uwiadczniające, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele kształcenia; proces diagnostyczno-oceniający, zawierający w sobie elementy pomiaru, osądu i decyzji” (1983, s. 56). Zdaniem B. Niemierko „[ewaluacja] nastawiona być powinna na systematyczne zbieranie informacji o warunkach, przebiegu i wynikach dydaktycznych w celu ulepszenia tych działań lub podjęcia decyzji o ich prowadzeniu” (2009, s. 38). Każda z zaprezentowanych definicji jest nieco inna, mają one jednak cechy wspólne. Wszystkie opisują pewien proces, na który składają się:

² Por. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego. Dz.U., 2009, nr 168, poz. 1324, oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 maja 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego. Dz.U., 2013, nr 45, poz. 560.

zbieranie danych, analiza zebranych informacji, wnioskowanie a na końcu formułowanie rekomendacji co do decyzji, jakie powinny być podjęte (Wojtyna, 2014). Zarówno w publikacjach pedagogicznych, jak i w praktyce oświatowej ewaluacja pojawia się często jako synonim procedury mierzenia jakości pracy szkoły lub też rozumiana jest jako monitorowanie — planowa obserwacja każdej fazy procesu rozwoju organizacyjnego szkoły; termin ten używany jest najczęściej w znaczeniu „proces diagnostyczno-oceniający, zawierający w sobie elementy pomiaru, osądu i decyzji” (Niemierko, 2009, s. 39).

Ewaluacja powinna być dokładnie zaplanowana i zrealizowana. Zanim zostanie rozpoczęta, należy podjąć decyzję co do jej rodzaju. Jest to ważne, ponieważ każdy rodzaj ewaluacji służy innemu celowi. W zależności od tego, kto prowadzi ewaluację (to kryterium interesuje mnie ze względu na zakres tematyczny artykułu), wyróżnia się: ewaluację zewnętrzną — jest ona prowadzona przez osoby spoza danej placówki lub niezaangażowane bezpośrednio w realizację danego programu, oraz ewaluację wewnętrzną, prowadzoną przez osoby zatrudnione w placówce lub przy realizacji programu. Odmianą ewaluacji wewnętrznej jest autoewaluacja, z definicji prowadzona przez osobę zaangażowaną w działanie placówki lub realizację programu, ale nastawioną na refleksję nad własnymi poczynaniami i pogłębienie samoświadomości. W tekście używać będę właśnie tego określenia, ponieważ przyznaję rację H. Mizerce, który pisze: „[...] termin autoewaluacja lepiej oddaje ducha działania niż ewaluacja wewnętrzna” (Mazurkiewicz (red.), 2010, s. 19).

Istota autoewaluacji nauczyciela

Autoewaluacja, jak celnie zauważa L. Korporowicz, jest „zaproszeniem do przyjęcia odpowiedzialności za własne działanie” (2011, s. 41). Uruchamia ona i podtrzymuje refleksję nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej nad samym sobą i wykonywaną pracą (Jaskuła, 2012, s. 5). Umożliwia osobie zainteresowanej samodzielne zaprojektowanie kluczowych płaszczyzn w obszarze rozwoju zawodowego, tj. sformułowanie celów, oczekiwań, strategii działania i wyników (co chce osiągnąć?), określenie kryteriów sukcesu i oceny (jak zmierzy efekty? jakie są kryteria oceny?), ustalenie źródeł i rodzajów informacji (skąd i od kogo będzie pochodzić informacja zwrotna?), wybór metod i technik gromadzenia danych oraz wybranie z już istniejących lub samodzielne opracowanie odpowiednich narzędzi diagnozy etc. Stanowisko to podziela (aczkolwiek w szerszym kontekście) H. Simons, która pisze, że autoewaluacja to proces „gromadzenia i komunikowania informacji ułatwiających podejmowanie decyzji, ustalania wartości oraz ustanawiania publicznego zaufania do szkoły” (1997, s. 59). Myślę, że ową konotację znaczeniową można również przypisać autoewaluacji pod-

jętej przez nauczyciela, który swym działaniem świadomie pragnie zwiększyć zaufanie zarówno otoczenia, jak i samego siebie do własnej osoby. W wyniku autoewaluacji może dokonać oceny bądź określić: wartość potrzeb, oczekiwań, wymagań, stanu zadowolenia tych, którym działanie ma służyć; znaczenie działań; spójność celów, treści, metod etc. Dobrze przeprowadzona autoewaluacja daje odpowiedź na pytania: Co należy zmienić? W jaki sposób? Czy wprowadzone zmiany przynoszą efekty?

Autoewaluacja pozwala więc na refleksyjne podejście do wykonywanej pracy, przyglądanie się różnym profesjonalnym aktywnościom, które na co dzień stanowią istotny element pracy nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej, a do tej pory nie były przedmiotem jego krytycznej analizy. Będąc pochodną ewaluacji, może ona przybierać dwie postaci: formatywną i konkluzywną. Ewaluacja formatywna/bieżąca kształtująca (z ang. *formative evaluation*) to rodzaj ewaluacji, którą prowadzi się w tym samym czasie co działanie jej podlegające. Wyniki ewaluacji wykorzystuje się na bieżąco. Na ich podstawie dokonuje się na przykład korekt strategii pracy (Mizerek, 2010, s. 89). Ewaluacja konkluzywna / sumująca / końcowa (z ang. *summative evaluation*) koncentruje się natomiast na analizie rezultatów lub skutków programu przez wykrycie wszystkich znajdujących się w polu analizy konsekwencji o planowanym i nieplanowanym charakterze. Wnioski z tych analiz w postaci konkluzji stanowią często wskazania do przyszłych działań (Korporowicz, 1997, s. 279).

Obszarami przedsięwzięć autoewaluacyjnych w pracy nauczyciela w klasach I–III mogą być: realizacja treści z podstawy programowej; respektowanie zasady systemowości, przystępności, stopniowania trudności; analiza tempa i częstotliwości realizowania określonych treści (osiągania celów); monitorowanie efektów — próba potwierdzenia, czy i w jakim zakresie uczniowie osiągnęli przewidywane efekty w zakresie realizacji programu nauczania w klasie I, II i na zakończenie etapu edukacji wczesnoszkolnej; monitorowanie gospodarowania (zarządzania) czasem edukacyjnym; monitorowanie warunków i sposobu realizacji treści, w tym własnych kompetencji (Mizerek, 2010).

Autodiagnoza i autorefleksja jako kluczowe umiejętności nauczyciela podejmującego autoewaluację pracy

Autoanaliza to „rozpatrywanie własnych czynów i przeżyć, zastanawianie się nad własnym postępowaniem” (por. Szymczak (red.), 1978, s. 99). Jest umiejętnością odzwierciedlenia kompetencji własnych każdego nauczyciela praktyka i podstawą samooceny jego pracy. Stanowi coś w rodzaju zwierciadła, pokazując zarówno pozytywne, jak i negatywne elementy (zalety i wady) jego pracy zawodowej. Umożliwia rozpoznanie mocnych stron własnej osobowości (osobo-

wości profesjonalisty) i zwiększa efektywność relacji interpersonalnych (Mizerek, 2010). Powinna i może służyć kształtowaniu umiejętności radzenia sobie w życiu, a przede wszystkim „ulepszaniu” własnej aktywności zawodowej. Auto-refleksja to „zastanawianie się nad samym sobą, rozmyślanie o sobie” (Szymczak (red.), 1978, s. 102). Jest ona istotnym elementem, a raczej fundamentem autokrytycyzmu, czyli: właściwej oceny siebie samego, uwzględniającej zarówno zalety, jak i wady. Wydaje się, że autorefleksja spełnia także i inną, ważniejszą, funkcję: umożliwia w pewnym sensie odpowiedź na najistotniejsze dla współczesnego człowieka pytanie: kim jestem? Autorefleksja, będąc jedną z odmian refleksji (procesu rozmyślenia, przemyślenia czegoś), może być interpretowana jako praktykowanie rozmyślenia o sobie lub jako znaczący element refleksyjności danej osoby. W odniesieniu do pracy zawodowej nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej autorefleksyjność może być interpretowana jako jedna z form personalizacji w procesie nauczania. Jak pisze B. Muchacka, „[...] celem autorefleksji nauczyciela (i przedszkola, i szkoły) powinno być przede wszystkim podjęcie próby poznania siebie samego (samopoznania) i dostrzeżenie w sobie samym osoby mającej coś do darowania osobom innym” (Muchacka, Kaleta-Witusiak, Walasek-Jarosz, 2013, s. 27–28).

Wybrane metody autoewaluacji pracy nauczyciela

Cechą odróżniającą autoewaluację od ewaluacji jest to, że w toku tej pierwszej podejmowany jest trud określenia wartości własnych działań. Powstaje wówczas konieczność występowania nauczyciela w dwóch rolach: ewaluatora i decydenta (Mizerek, 2010). W jego rękach pozostają bowiem wszelkie decyzje dotyczące zarówno procesu diagnostycznego (badawczego), jak i oceny i sposobu wykorzystania uzyskanych wyników (J. Kołodziejczyk, J. Kołodziejczyk, 2015) do wprowadzania zmian w swojej pracy i do inspirowania innych nauczycieli. Planując autoewaluację, nauczyciel powinien określić, z jakich źródeł może zdobyć informacje o swojej pracy i w jaki sposób je pozyska. Nie istnieje jeden uniwersalny sposób przeprowadzania autoewaluacji. Nie oznacza to jednak, że autoewaluatora nie obowiązują surowe rygory metodologiczne odnośnie do trafności i rzetelności stosowanych narzędzi. Dobór sposobu prowadzenia autodiagnozy zależy przede wszystkim od tego, co poddawane jest badaniu, oraz od funkcji, jakie ma pełnić przedsięwzięcie. O tym, jakie zastosować metody i techniki zbierania, a potem analizowania informacji, decyduje wyłącznie ten, kto przeprowadza autoewaluację.

Często zaleca się, aby w miarę możliwości stosować raczej proste, „przyjazne” dla respondentów narzędzia, które nie wymagają stosowania pracochłonnych analiz statystycznych w trakcie

opracowania zgromadzonych wyników. Projektując narzędzia, należy również pamiętać, aby gromadzić tylko te dane, które są naprawdę konieczne (Mizerek, 2010).

Najczęściej stosowanymi metodami zbierania danych w celu autoewaluacji, które wywodzą się z grupy metod służących ewaluacji, są: badanie ankietowe (na podstawie kwestionariusza); obserwacja (na podstawie arkusza obserwacji); wywiad (na podstawie listy pytań); analiza dokumentów (na podstawie arkusza informacyjnego, dyspozycji do analizy dokumentów w formie pytań czy punktów). Czasami stosuje się również: dyskusję grupową (grupa fokusowa zaprojektowana według określonego scenariusza, dyskusja prowadzona przez określoną osobę) — scenariusz dyskusji; studium przypadku (z zastosowaniem wywiadu, obserwacji, analizy dokumentów) — schemat, pytania; analizę SWOT³; metody graficzne — np. tarcza strzelecka, róża wiatrów, kosz i walizka, słoneczko, statki, termometr ewaluacyjny, bużki. Wiele możliwości stwarzają coraz bardziej popularne ostatnio tzw. alternatywne metody autoewaluacyjne, takie jak: „list do siebie, list do przyjaciół — zmiana perspektywy, dziennik, książka raportowa, identyfikacja przeszkód — pole siłowe, trójkąt wywiadu, cień etc.” (*Planowanie, realizacja i ewaluacja...*, 2015).

W ramach prowadzenia autoewaluacji można gromadzić informacje z różnych źródeł i przy użyciu różnych metod — taki zabieg nazywa się triangulacją. Zastosowanie triangulacji służy zebraniu informacji możliwie pełnych i uwzględniających różne punkty widzenia.

Autoewaluacja w opinii nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

W przeprowadzonym w maju 2016 r. minisondażu udział wzięło 45 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Wszyscy oni byli słuchaczami różnych kierunków studiów podyplomowych, organizowanych przez Wyższą Szkołę Komunikowania, Politologii i Stosunków Międzynarodowych (filia w Nysie). Na wstępie respondenci pytani byli o konotację znaczeniową terminu *autoewaluacja*. Kolejne trzy pytania odnosiły się do potwierdzenia bądź zaprzeczenia co do podejmowania autoewaluacji przez badanych oraz — w przypadku jej podejmowania — do częstotliwości, powodów i zakresu. Odpowiedzi na ostatnie pytanie odzwierciedlały wartość przypisywaną przez nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej prowadzonej autoewaluacji.

Odpowiedzi badanych na pierwsze pytanie były zróżnicowane zarówno pod względem objętościowym, jak i merytorycznym. Niektórzy znaczenie, jakie

³ Nazwa autoanalizy (SWOT) została utworzona od początkowych liter czterech wyrazów z języka angielskiego: *strengths* (moce/mocne, silne elementy osobowości), *weaknesses* (słabości/słabe elementy osobowości), *opportunities* (dogodne, sprzyjające sytuacje) i *threats* (zagrożenia).

przypisują autoewaluacji, dość lakonicznie, niemniej poprawnie (co dobrze rokuje), dookreślili synonimem, np.: autoanaliza, kalkulacja, obrachunek, samoocena, zestawienie. Spora grupa respondentów (47%) ujawniła prawidłowe rozumienie istoty omawianego terminu, koncentrując się w autorskich definicjach pojęcia *autoewaluacji* na jej konstytutywnych cechach. Przykładami takiego podejścia do problemu są m.in. zaprezentowane autorskie definicje: „autoewaluacja to rodzaj osobistej refleksji nad własnym działaniem. Ma pomóc znaleźć rozwiązania codziennych problemów”; „autoewaluacja to popatrzenie na swoją pracę jakby z boku, aby obiektywnie wyłapać plusy i minusy, dotyczące tego, jak prowadzimy zajęcia edukacyjne, jaki mamy kontakt z dzieckiem czy jego rodzicem”; „autoewaluacja to coś jakby samosąd zawodowy. Trzeba przeanalizować wiele źródeł, bo ciężko być sędzią we własnej sprawie”; „autoewaluacja to analiza słabych i mocnych stron własnej pracy i wyciąganie wniosków, aby być lepszym nauczycielem”; „autoewaluacja to coś jakby osobisty — prywatny — prowadzony monitoring, rodzaj zawodowej autorefleksji nad wymiernymi efektami swojej pracy”; „autoewaluacja to jest refleksja nad tym, co robimy, dlaczego to robimy i jaka jest wartość tego, co robimy”. Jedna z nauczycielek napisała: „Nie wyobrażam sobie efektywnej pracy bez autoewaluacji. Przecież to oczywiste, że na bieżąco trzeba weryfikować to, co się robi, a najuczciwiej wobec własnej pracy zrobi to sam nauczyciel. Jeśli ewaluujemy swoje działania, to jesteśmy w stanie je modyfikować, jeśli jest taka potrzeba”. Niestety, wśród badanych znalazł się też niewielki odsetek (około 11%) nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, którzy autoewaluacji przypisywali niewłaściwe znaczenie. Pisali oni m.in.: „autoewaluacja to kontrola sprawowana przez np. dyrektora, która ma wykazać, co jest dobre, a co robi się źle”; „autoewaluacja to ocena pracy nauczyciela”; „autoewaluacja to sprawdzanie, jak nauczyciel wywiązuje się ze swoich obowiązków”. Jak się później okaże, dla nauczycieli tych autoewaluacja nie miała większego znaczenia w kontekście profesjonalizacji własnej pracy pedagogicznej. Jedna z respondentek napisała jednoznacznie i bardzo dosadnie „Nie wiem, po co takie za przeproszeniem pierdoły jak autoewaluacja. Zwykła strata czasu na to, aby jeszcze samemu sprawować nad sobą nadzór, jakby go było mało ze strony dyrektora czy kuratorium”.

Zdecydowana większość (76%) respondentów przyznała, że autoewaluację prowadzi dość często, systematycznie. Niektórzy nawet wymienili formy tego działania, o co w kwestionariuszu dosłownie nie zapytano. Niewielki odsetek (16%) zadeklarował okazjonalne jej dokonywanie. Kilka osób stwierdziło, że nie pamięta, kiedy podejmowało autoewaluację, lub nie podejmowało jej wcale. Autoewaluacja prowadzona była z różnych powodów. Najczęściej jako przyczynę podjęcia autoewaluacji nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej wymieniali: „zaistnienie problemu”; „wprowadzenie innowacji”; „wdrażanie nowatorskich/ autorskich pomysłów”; „przygotowanie dokumentacji do zamknięcia okresu

stażu na nauczyciela mianowanego”; „chęć sprawdzenia satysfakcji ze współpracy”; „diagnozowanie przyczyn niskich efektów dydaktycznych/wychowawczych”; „zalecenie dyrektora”; „dla własnej satysfakcji”; „chęć sprawdzenia, czy osiągnęłam postawione sobie cele”; „ochota wypróbowania techniki SWOT poznanej na warsztatach”.

Niewątpliwie ciekawe jest przyjrzenie się temu, jakie obszary nauczyciele poddają ewaluacji. Skoro uznają je za warte zbadania, można przyjąć, że są dla nich ważne w codziennej pracy. Z badania wynika, że obszary najczęściej poddawane autoewaluacji to: uzyskiwanie przez uczniów, z uwzględnieniem ich możliwości oraz warunków pracy nauczyciela, dobrych wyników dydaktyczno-wychowawczych; stosowanie nowych rozwiązań metodycznych z uwzględnieniem zajęć dodatkowych (np. zajęć wspierających edukację); umiejętne rozwiązywanie problemów wychowawczych uczniów we współpracy z rodzicami; współpraca w ramach nauczycielskich zespołów wychowawczych, przedmiotowych, problemowo-zadaniowych; wzbogacanie oferty programowo-organizacyjnej szkoły; udział w realizacji innych zadań statutowych szkoły: realizacja zadań z planu pracy szkoły, planu zespołu, innych planów; pełnienie różnorodnych funkcji w szkole; działania wizerunkowe i promocyjne szkoły w środowisku; ocena własnych predyspozycji i możliwości; uczestniczenie w wewnątrzszkolnym i zewnątrzszkolnym doskonaleniu zawodowym; samoocena w zakresie dyscypliny pracy, terminowej realizacji przydzielonych zadań; poczucie własnej wartości, samozadowolenie, samoakceptacja własnych pomysłów i działań. Nakreślony obraz ukazuje, że w autoewaluacji nauczyciele uwzględniają zarówno szeroko analizowany obszar organizacyjno-funkcjonalny szkoły, jak i wymiar interpersonalny (różnorodnych relacji zawodowych) oraz intrapersonalny (nastawiony na rozpoznanie i wnioskowanie w obrębie własnego kapitału). Takie wieloaspektowe spojrzenie daje bardzo pozytywne rokowania zarówno w kwestii rozpoznania, jak i praktyk ukierunkowanych na profesjonalizację pracy własnej. Na te właśnie założenia w głównej mierze wskazywały udzielone przez respondentów odpowiedzi na pytanie o wartość przypisywaną autoewaluacji. Nauczyciele wymieniali tu: „mobilizację do krytycznego myślenia”; „próbę obiektywnego spojrzenia na koncepcję/warsztat pracy własnej”; „planowanie dalszego rozwoju zawodowego”; „trafiony wybór form doskonalenia zawodowego”, a nawet „osiągnięcie równowagi psychicznej”; „wyeliminowanie stresu z powodu niewiedzy, co stanowi problem w mojej pracy”.

Zakończenie

Prowadzenie autoewaluacji przyczynia się do rozwoju kapitału indywidualnego nauczycieli, umożliwia refleksję nad własną pracą i rozwój zawodowy, w rezultacie — daje szansę na bardziej efektywne prowadzenie procesów edukacyjnych w szkole (J. Kołodziejczyk, J. Kołodziejczyk, 2015, s. 115–130). Po kilku latach obowiązkowego prowadzenia ewaluacji w polskich szkołach, w tym również jej wewnętrznej formy z możliwością autorozpoznania przez samych zainteresowanych, wiedza nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej na temat tego, czym jest autoewaluacja i czemu ma służyć, wydaje się zadowolająca. Z analizy materiału badawczego wynika, że zdecydowana ich większość prawidłowo rozumie jej sens, a co ważniejsze — podejmuje regularnie autoewaluację, doceniając szansę na to, aby się stać — jak trafnie napisał H. Mizerek (2010b) — nauczycielem myślącym o edukacji w innych kategoriach niż te, które obowiązywały do tej pory. Jest to optymistyczna prognoza na przyszłość, a ta — wcześniej czy później — należeć będzie do nauczyciela — refleksyjnego praktyka. Refleksyjny nauczyciel jest nadzieją dla wszystkich, którzy wierzą, że nauczanie, jak każda ze sztuk, jest odwagą stawiania czoła temu, co niewykonalne (Mizerek, 2010a). Zatem warto jeszcze tylko merytorycznymi argumentami i praktycznymi świadectwami przekonać do autoewaluacji tych nauczycieli, którzy mylnie utożsamiają ją z formami nadzoru pedagogicznego albo nie mieli okazji/odwagi samodzielnie odkryć jej wartości. Odpowiedzialny nauczyciel musi regularnie i samodzielnie ewaluować jakość swojej pracy, ponieważ to, co pierwotnie uważał za rewelacyjne, po praktycznej weryfikacji okazać się może zupełnie inne z perspektywy uczniów, ich rodziców, a być może — po głębszej refleksji — i jego samego. „Połowa sukcesu leży w uświadomieniu sobie potrzeby zmiany” (Taraszkiewicz, 1998, s. 16). Warto zatem systematycznie obserwować swoje poczynania zawodowe, ustawicznie i kompleksowo analizując własne kompetencje interpersonalne, merytoryczne, metodyczne. Cykliczne podejmowanie autoewaluacji pracy daje nauczycielowi gwarancję powstania nawyku analizy oraz jej bieżącej autooceny. Stanowiąc to może solidną podstawę profesjonalizacji codziennej praktyki nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Warto na końcu dodać, że systematycznie czynione rozważania dotyczące własnej praktyki tworzą „[...] cyrkularny przebieg nieustannie doskonalącego się nauczania”. Dzięki temu powstaje swoiste „koło stawania się coraz doskonalszym, bardziej świadomym nauczycielem” (Gołębiak, Červinková, 2010, s. 203). Świadomym — to znaczy profesjonalnym.

Bibliografia

- Fedoryniec, A. (2014). *Po co nauczycielowi autoewaluacja?*, http://www.ptde.org/file.php/1/Archiwum/XX_KDE/pdf_2014/Fedoryniec.pdf (dostęp: 14 VII 2017).
- Gołębniak, B. D., Červinková, H. (2010). *Badania w działaniu. Pedagogika i antropologia zaangażowane*. Wrocław: Wyd. Naukowe DSW.
- Guilbert, J.-J. (1983). *Zarys pedagogiki medycznej*. Przeł. W. Tesarowski i in. Red. S. Orzeszyna. Warszawa: PZWL.
- Jaskuła, S. (2012). *Mutualizm ewaluacji i diagnozy edukacyjnej*. „Hejnał Oświatowy”, nr 11.
- Kołodziejczyk, J., Kołodziejczyk, J. (2015). *Ewaluacja własnej pracy nauczycieli — obszary, rozumienie, współpraca*, „Forum Oświatowe”, 27, nr 2, s. 115–130.
- Komorowska, H. (1995). *Konstrukcja, realizacja i ewaluacja programu nauczania*. Piła: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Korporowicz, L. (1997). *Ewaluacja w edukacji*. Warszawa: Oficyna Naukowa.
- Korporowicz, L. (2011). *Ewaluacja jako animacja. W kierunku ewaluacji piątej generacji*. W: G. Mazurkiewicz (red.), *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym. Refleksje*. Kraków: Wyd. UJ.
- Mazurkiewicz, G. (2005). *Kształcenie chłopców i dziewcząt. Naturalny porządek, nierówność czy demokracja?* Kraków: Centrum Edukacji Obywatelskiej.
- Mazurkiewicz, G. (red.) (2010a). *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym*. Autonomia. Kraków: Wyd. UJ.
- Mizerek, H. (2010b). *Ewaluacja w szkole. Od czego zacząć?*, www.npseo.pl/data/documents/1/70/70.pdf (dostęp: 13 VII 2017).
- Mizerek, H. (2010). *Koloryt współczesnych badań ewaluacyjnych*. W: W. H. Kędzierska (red.), *Jakościowe inspiracje w badaniach edukacyjnych*. Olsztyn: Wyd. UWM.
- Muchacka, B., Kaleta-Witusiak, M., Walasek-Jarosz, B. (2013). *Autorefleksja i analiza pracy własnej. Casebook ze wskazówkami dla praktyków*. Kielce: Staropolska Szkoła Wyższa.
- Niemierko, B. (2009). *Diagnostyka edukacyjna*. Warszawa: WSiP.
- Planowanie, realizacja i ewaluacja pracy nauczyciela przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej*. (2015), <https://www.ore.edu.pl/.../268-planowanie-i-ewaluacja-pracy-poradniki/>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego. DzU, 2009, nr 168, poz. 1324.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 maja 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego. DzU, 2013, nr 45, poz. 560.
- Simons, H. (1997). *Samoevaluacja szkoły*. W: H. Mizerek (red.), *Ewaluacja w szkole. Wybór tekstów*. Olsztyn: Wyd. MG.
- Szymczak, M. (red.) (1978). *Słownik języka polskiego*. T. I. Warszawa: PWN.
- Taraszkiewicz, M. (1998). *Nowa szkoła. Wspieranie kariery ucznia*. Warszawa: CODN.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela. DzU, 1982, nr 3, poz. 19, z późn. zm.
- Wojtyna, A. (2014). *Ewaluacja wewnętrzna w szkole/placówce*, <http://lscdn.pl/pl/centrum-wymiany-wiedzy/deduk/5357,Ewaluacja-wewnetrzna-w-szkole-placowce.html> (dostęp: 14 VII 2017).